

Karriärstegsreformen och Lärlönelyftet

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om karriärstegsreformen och lärlönelyftet till handlingarna. Skrivelsen innehåller regeringens bedömningar med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport Karriärstegsreformen och Lärlönelyftet – högre lön men sämre sammanhållning (RiR 2017:18). Riksrevisionen har i rapporten granskat de statliga lärlönensatsningarna karriärstegsreformen och Lärlönelyftet.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning av de åtgärder som behöver vidtas med anledning av granskningsrapporten och anser därmed att riksdagen bör avslå samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2017/18:84 Riksrevisionens rapport om karriärstegsreformen och Lärlönelyftet.

Tre yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden.....	7
Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet	7
Gemensamma kriterier för och reformer av karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet	14
Reservation	16
Gemensamma kriterier för och reformer av karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet, punkt 2 (SD)	16
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	17
Skrivelsen.....	17
Följdmotionen	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet**

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:84 till handlingarna.

2. **Gemensamma kriterier för och reformer av karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet**

Riksdagen avslår motion

2017/18:3975 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkandena 1–3.

Reservation (SD)

Stockholm den 22 mars 2018

På utbildningsutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Maria Stockhaus (M), Gunilla Svantorp (S), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Lena Emilsson (S), Ida Drougge (M), Niclas Malmberg (MP), Christina Östberg (SD) och Sanne Lennström (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2017/18:84 Riksrevisionens rapport om karriärstegsreformen och lärarlönelyftet och tre motionsyrkanden som väckts med anledning av skrivelsen.

Riksrevisionen har granskat de statliga lärarlönesatsningarna karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet. Riksdagen överlämnade Riksrevisionens granskningsrapport Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet – högre lön men sämre sammanhållning (RiR 2017:18) till regeringen den 26 september 2017. Regeringen överlämnade sin skrivelse till riksdagen den 18 januari 2018.

Riksrevisor Helena Lindberg m.fl. informerade utbildningsutskottet om granskningsrapporten Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet – högre lön men sämre sammanhållning (RiR 2017:18) den 28 september 2017 (prot. 2017/18:2).

Bakgrund

Riksrevisionen är en myndighet under riksdagen och en del av riksdagens kontrollmakt. Alla effektivitetsgranskningar som inte avser Riksdagsförvaltningen eller riksdagens övriga myndigheter ska lämnas till riksdagen, som i sin tur lämnar dem vidare till regeringen. Regeringen ska därefter lämna en redogörelse till riksdagen för vilka åtgärder man vidtagit eller ämnar vidta med anledning av en granskningsrapport. En skrivelse från regeringen med anledning av granskningsrapporten ska lämnas till riksdagen inom fyra månader från det att regeringen tagit emot rapporten (juli och augusti oräknade).

Riksrevisionen har i detta ärende granskat de statliga lärarlönesatsningarna karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet. Riksrevisionen anger i rapporten att karriärstegsreformen som infördes 2013 och Lärarlönelyftet som infördes 2016 syftar till att öka läraryrkets attraktionskraft så att fler personer vill bli lärare och fler lärare stannar kvar och utvecklas i yrket. Det ska på sikt öka kvaliteten i skolan och förbättra elevernas resultat.

Riksrevisionen anger i rapporten att reformerna har stora likheter och ska fungera parallellt. De ska båda leda till att kvalificerade lärare premieras och får höjda löner genom riktade statsbidrag. De omfattar i huvudsak samma grupp lärare. Huvudmännen väljer ut de lärare som ska tilldelas statsbidragen och har relativt stor frihet vid genomförandet av reformerna, men satsningarna innehåller restriktioner för lönesättningen av lärarna. Regeringen har aviserat att satsningarna är långsiktiga och att de kan komma att existera samtidigt

under lång tid framöver. Riksrevisionen har valt att studera båda reformerna inom ramen för samma granskning.

Statskontoret har tidigare granskat genomförandet av karriärstegsreformen (Statskontoret 2015:12, 2016:1 och 2017:1). Statskontoret har även fått i uppdrag att följa upp Lärarlönelyftet, och redovisade den första delen av uppdraget i december 2017 (Statskontoret 2017:21). Den andra delrapporten om Lärarlönelyftet ska redovisas i december 2019 och uppdraget ska slutredovisas i juni 2021.

I Utredningen om en bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioners slutbetänkande Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17) föreslår utredningen bl.a. att karriärstegsreformen ska kopplas till utredningens förslag om ett professionsprogram och dess kompetensnivåer. Utredningen anser att ett professionsprogram med tydliga nationella kompetensnivåer kan bidra till att öka transparensen och legitimiteten vid tillsättningen av förstelärartjänster.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelsen innehåller regeringens bedömningar med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport om karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet.

Riksrevisionens övergripande bedömning är att granskningen visar att regeringens lönemässiga målsättningar med reformerna till stor del har uppnåtts hittills men att det skett till priset av ett försämrat arbetsklimat bland lärarna. Regeringen instämmer i Riksrevisionens iakttagelser om att lärarnas löner har ökat till följd av Lärarlönelyftet men noterar, som Riksrevisionen också påtalat, att reformen inledningsvis även kan ha skapat en viss uppdelning inom lärarkåren. Regeringen gör emellertid en annan bedömning än Riksrevisionen om vilka åtgärder som bör vidtas för att öka reformernas legitimitet och skapa en tydlig styrning.

Regeringen instämmer inte i Riksrevisionens första rekommendation att regeringen bör överväga att reglera Lärarlönelyftet så att det omfattar alla legitimerade lärare och ger en tydlig differentiering av lönepåslagen. Regeringen menar att det är arbetsmarknadens parter som ansvarar för lönebildningen och att en sådan förändring skulle innebära ett alltför omfattande ingrepp i lönebildningen.

Regeringen instämmer inte heller i Riksrevisionens andra rekommendation att regeringen bör överväga att skapa en gemensam uppsättning kriterier för att bedöma lärares kvalifikationer. Regeringen menar att Lärarlönelyftet är en ny reform som endast funnits i drygt ett år och nu bör få viss tid på sig för att de önskvärda resultaten ska uppnås. Regeringens avsikt är att göra en mer omfattande utvärdering av Lärarlönelyftets effekter när reformen har funnits i tre år.

Slutligen instämmer regeringen inte i Riksrevisionens tredje rekommendation att regeringen bör ge utredningen Bättre skola genom mer

attraktiva skolprofessioner (U2016:06) ett mer förutsättningslöst uppdrag att, med beaktande av Skolkommissionens förslag, undersöka om det är möjligt att även överväga ändringar av gällande regelverk för karriärstegsreformen och/eller Lärarlönelyftet för att reformerna ska samverka på bästa sätt. Utredarens uppdrag har utformats så omfattande som möjligt mot bakgrund av att karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet har funnits olika lång tid. Det är enligt regeringens mening inte aktuellt att ge ett ännu mer omfattande uppdrag till utredningen än vad som redan lämnats. Om det visar sig att effekterna av reformen uteblir och att det finns behov av att i framtiden se över och justera reformen behöver en sådan justering som framgått göras i nära dialog med arbetsmarknadens parter eftersom Lärarlönelyftet tagits fram i dialog med parterna och lönebildningsprocessen även fortsättningsvis ska vara en partsfråga.

Utskottets överväganden

Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:84 till handlingarna.

Riksrevisionens iakttagelser

Riksrevisionens övergripande bedömning är att granskningen visar att regeringens lönemässiga målsättningar med reformerna till stor del har uppnåtts hittills men att det skett till priset av ett försämrat arbetsklimat bland lärarna. Regeringens styrning av reformerna kan enligt Riksrevisionen förtydligas för att de ska få större legitimitet och därmed ge bättre förutsättningar att öka läraryrkets attraktionskraft.

De lönemässiga utfallen är i huvudsak gynnsamma för läraryrkets attraktionskraft

Riksrevisionen menar att karriärstegsreformen har ökat lärarnas generella lönenivå och lärarnas relativlöner i förhållande till andra jämförbara yrken. Resultaten tyder på att Lärarlönelyftet kommer att öka lärarnas generella lönenivå och relativlöner ytterligare. Dessa lönemässiga utfall ligger i linje med regeringens målsättningar med reformerna och bedöms skapa bra förutsättningar för att läraryrkets attraktionskraft ska öka. Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet ger relativt stora löneökningar till en begränsad andel lärare och leder var för sig till ökad lönespridning. Ökad lönespridning är också ett mål med karriärstegsreformen, men regeringen har inte uttryckt att detta är ett mål med Lärarlönelyftet. Granskningen visar att den generella lönespridningen mellan lärare ökade t.o.m. 2015 till följd av karriärstegsreformen. Reformen verkar enligt Riksrevisionen även ha bidragit till en ökad lönespridning inom den grupp lärare som inte tagit del av statsbidrag för karriärsteg, men i begränsad omfattning. Lönespridningen i lärarkåren efter Lärarlönelyftet påverkas inte bara av fördelningen av statsbidraget i sig utan även av hur huvudmännen valt att fördela Lärarlönelyftet till karriärstegslärare och av utfallet i de ordinarie lönerevisionerna efter reformen. Riksrevisionen skriver att det är svårt att bedöma hur lönespridningen påverkar förutsättningarna för att öka läraryrkets attraktionskraft – det beror på hur lönespridningen uppfattas. Som beskrivs nedan har reformerna bl.a. lett till en uppdelning av lärarkåren.

Karriärsteglärarnas lönepremie har bestått

Granskningen visar enligt Riksrevisionen att karriärsteglärarnas lönepremie, dvs. deras lönepåslag i förhållande till övriga lärares lön, bestod t.o.m. 2015. Huvudmännen har kunnat välja om de ska ge Lärarlönelyftet till karriärsteglärarna. Omkring 40 procent av huvudmännen har inte gett statsbidraget för lärarlönelyft till förstelärare. Totalt är det knappt hälften av förstelärarna som inte tagit del av statsbidraget. Lärarlönelyftet har i dessa fall medfört att lönepremien för karriärsteglärarna har minskat, vilket urholkat tjänsternas lönemässiga status. Riksrevisionen menar att det kan ge negativa effekter på lärares vilja att ha en karriärtjänst och därmed på förutsättningarna för att reformerna ska öka läraryrkets attraktionskraft.

Reformerna kan ha ökat den totala lönesumma som huvudmännen delar ut till lärarna

Riksrevisionen har undersökt om reformerna påverkat huvudmännens lönebildning på andra sätt än de som regeringen har reglerat i statsbidragsförordningarna till reformerna. Omkring 30 procent av huvudmännen uppger att de lönepåslag som statsbidrag för karriärsteg ger inkluderas i deras uppräknings av den totala lönesumma de fördelar till lärarna i den ordinarie lönerevisionen, och 40 procent uppger att lönepåslagen i Lärarlönelyftet inkluderas i uppräknings. Reformerna kan därmed enligt Riksrevisionen ha stimulerat huvudmännen till löneökningar för lärare utöver den summa som statsbidragen medfört och som skulle ha betalats ut om statsbidragen inte funnits.

Reformerna upplevs i huvudsak ha förbättrat möjligheten att skapa en bra lönestruktur men har skapat skiktningar i lärarkåren

Riksrevisionen menar att en majoritet av huvudmännen och rektorerna upplever att båda reformerna påverkat möjligheten att skapa en lönestruktur som motsvarar lärarnas prestationer och arbetsuppgifter positivt. En bidragande orsak är de stora löneökningar som statsbidragen ger till en stor andel lärare. Samtidigt upplevs reformerna i kombination med varandra ha skapat en alltför tydlig uppdelning mellan förste-, ”andre-” och ”tredjelärare”, där tredjelärarna inte har tagit del av något statsbidrag. Statsbidragen har genom det sätt de utformats, genomförts, och som utfallet av dem tolkats, skickat en signal om att vissa lärare är kompetenta och andra inte. Denna uppdelning har blivit skarpare i och med Lärarlönelyftet. Det är enligt Riksrevisionen svårt att avgöra om det är regeringens utformning av Lärarlönelyftet, de förväntningar som fanns på reformen eller huvudmännens sätt att fördela löneökningarna i Lärarlönelyftet som skapat missnöjet. Lärarlönelyftet speglar liksom karriärstegsreformen regeringens målsättning att skickliga lärare ska premieras, vilket också skapar löneskillnader mellan lärarna, och statsbidragen kan så som de är utformade inte ges till alla lärare.

Riksrevisionen framhåller att en källa till missnöjet är att Lärarlönelyftet inte räcker till alla lärare som huvudmän, rektorer och lärare själva upplever är kvalificerade för statsbidraget enligt kriterierna i förordningen, samtidigt som de lönepåslag som statsbidraget ger är stora i förhållande till lärarnas tidigare lönenivå. De stora löneskillnader och den tydliga uppdelning av lärarna som uppstått är enligt denna uppfattning inte heller motiverade av skillnader i lärarnas kompetens. Riksrevisionen beskriver vidare att oavsett vad som orsakat missnöjet upplever en majoritet av huvudmännen och rektorerna att Lärarlönelyftet, liksom karriärstegsreformen, har försämrat sammanhållningen mellan lärare. Närmare hälften uppger även att Lärarlönelyftet påverkat arbetet i arbetslaget negativt. Det är en stor andel mot bakgrund av att undervisningen och skolans verksamhet i stor utsträckning ska utvecklas av lärarna gemensamt. Det försämrar förutsättningarna för att reformerna ska kunna öka läraryrkets attraktionskraft.

Regeringens brist på styrning av urvalet av lärare till statsbidragen har skapat ett dilemma vid deras genomförande

Huvudmännen har enligt reformernas utformning frihet att genomföra dem på ett sätt som passar varje verksamhet lokalt och avgör själva om de ska ge Lärarlönelyftet till lärare som tar del av statsbidrag för karriärsteg eller inte. I förordningarna för respektive statsbidrag anges kriterier för de kvalifikationer en lärare ska ha för att kunna ta del av statsbidragen. En stor majoritet av huvudmännen och rektorerna anser att karriärsteglärarna enligt dessa urvalskriterier bör få del av Lärarlönelyftet. I kombination med att de lönepåslag som ges i reformerna är stora ställs huvudmännen och rektorerna inför ett dilemma vid genomförandet av Lärarlönelyftet. Om de ger Lärarlönelyftet till karriärsteglärare riskerar de att skapa löneskillnader mellan lärarna som de upplever är omotiverat stora. Om de inte ger Lärarlönelyftet till karriärsteglärare riskerar de att urholka karriärstegsreformen. Detta dilemma har enligt Riksrevisionen gjort reformerna otydliga, försvårat genomförandet av Lärarlönelyftet för huvudmännen och försämrat deras möjligheter att motivera fördelningen av Lärarlönelyftet för lärarna.

Regeringens styrning av Lärarlönelyftet har skapat otydlighet vid dess genomförande

Statsbidragsförordningen för Lärarlönelyftet anger att den löneökning som statsbidraget ger för de lärare som tar del av statsbidraget ”ska överstiga den lön som annars skulle ha utgått enligt den ordinarie lönerevisionen”. Detta villkor ska reglera att de lärare som tar del av statsbidraget inte missgynnas i den ordinarie lönerevisionen och att huvudmännen inte minskar sina egna löneökningar för dessa lärare till följd av statsbidraget. Riksrevisionen noterar att skrivningen har tolkats på olika sätt bland huvudmännen. Vissa huvudmän har uppfattat att de måste bryta mot intentionen med detta villkor i

statsbidragsförordningen om de ska kunna korrigera den eventuellt felaktiga lönestruktur som Lärarlönelyftet gett upphov till. De anser därmed att de lärare som inte fått del av Lärarlönelyftet inte kan ges en högre löneökning i den ordinarie lönerevisionen än de lärare som tagit del av statsbidraget. Regeringen har sedan Lärarlönelyftet infördes också uppmuntrat huvudmännen att göra egna lönesatsningar för kvalificerade lärare om statsbidraget inte räcker till alla lärare som huvudmännen anser är kvalificerade. I och med detta upplevs regeringen ha gett motstridiga signaler om hur Lärarlönelyftet ska genomföras.

Regeringens metod för att skapa legitimitet för Lärarlönelyftet var otillräcklig

Granskningen visar enligt Riksrevisionen att Lärarlönelyftet saknar tillräcklig legitimitet hos huvudmän och rektorer. Trots att satsningarna ger huvudmännen stora ekonomiska tillskott för att höja lärarnas löner är missnöjet med vissa delar av reformen stort. Huvudmän och rektorer uppger att de förutsåg att Lärarlönelyftet skulle skapa starka reaktioner i lärarkåren när de fick reda på villkoren för reformen. Denna risk för negativa reaktioner fångades inte upp av regeringen i arbetet med att utforma Lärarlönelyftet.

Riksrevisionen beskriver vidare att regeringen förankrade reformen genom ett nära samarbete med parterna på arbetsmarknaden, vilka har fungerat som företrädare för huvudmännens och lärarnas uppfattningar. Parterna har också haft ett direkt ansvar för att utforma vissa delar av Lärarlönelyftet. Mot bakgrund av det missnöje som uppstått bedömer Riksrevisionen att regeringens metod för att förankra och utforma reformerna inte varit tillräcklig. Om regeringen hade involverat huvudmän och rektorer mer i utformningen av Lärarlönelyftet och inte enbart förankrat reformen med parterna på arbetsmarknaden hade missnöjet kunnat motverkas och legitimiteten för reformen varit större.

Tidsramen för att genomföra Lärarlönelyftet var för kort

Riksrevisionen framhåller att Lärarlönelyftet innebär stora förändringar i lärarnas lönestruktur. Därför är det viktigt att de uppkomna löneskillnaderna uppfattas som rättvisa om reformen ska kunna påverka läraryrkets attraktionskraft positivt. Det underlättas av om huvudmännen haft tid att förtydliga kriterierna för urvalet av de lärare som ska tilldelas statsbidraget och förankra dem hos lärarna. Detta arbete är omfattande för huvudmännen. Mot denna bakgrund bedöms tidsramen för att genomföra Lärarlönelyftet ha varit för kort.

Huvudmännen hade kunnat göra mer för att tydliggöra Lärlönelyftet för lärarna

Huvudmännen kan inom ramen för regeringens styrning påverka hur reformerna uppfattas. Enligt Riksrevisionen hade huvudmännen kunnat göra mer för att vidareutveckla och tydliggöra kriterierna för urvalet av lärare som skulle kunna ta del av Lärlönelyftet. Mot bakgrund av att huvudmännen och rektorerna förutspådde att Lärlönelyftet skulle skapa missnöje bland lärarna kunde de även ha genomfört fler och mer individuellt riktade informationsinsatser till lärarna. Riksrevisionen bedömer dock inte att regeringens styrning av reformerna bör ändras med anledning av de identifierade bristerna. Dessa insatser bör ligga inom ramen för huvudmännens eget ansvar.

Lärarnas möjligheter att utvecklas i yrket och göra karriär bedöms som goda av huvudmän och rektorer

Riksrevisionen noterar att ett syfte med karriärstegsreformen är att skapa karriärvägar för lärare som vill fortsätta att undervisa. Lärlönelyftet ska premiera skicklighet och utveckling i yrket. En majoritet av huvudmännen och rektorerna bedömer att det i viss mån finns en tydlig karriärväg för lärare som vill fortsätta att undervisa. En majoritet bedömer även att karriärstegsreformen har inverkat positivt på möjligheten för lärare att utvecklas inom yrket. Omkring 40 procent av huvudmännen och 30 procent av rektorerna upplever att även Lärlönelyftet inverkat positivt på lärarnas utvecklingsmöjligheter.

Inga tecken på ökat antal sökande till lärarutbildningarna på kort sikt

Riksrevisionen har studerat två mått som bedöms fånga den långsiktiga attraktionskraften för läraryrket och vara stabila över tid: antalet sökande till lärarutbildningarna och deras kvalifikationer. Riksrevisionen anger att antalen förstahandsval till lärarutbildningar har ökat. Liknande trender finns för utbildningar till jurist, socionom och läkare, och därför anser Riksrevisionen att det är svårt att hitta stöd för att karriärstegsreformen påverkat antalet sökande. De sökandes kvalifikationer har inte heller förbättrats. Det är dock troligt att reformernas eventuella effekter på sökantalet och de sökandes kvalifikationer kommer att uppstå på längre sikt. Andra mått på attraktionskraften är i vilken utsträckning utbildade lärare väljer att stanna kvar i yrket eller väljer att återvända till yrket om de lämnat det. Det går inte att av granskningen dra slutsatsen att reformerna påverkat attraktionskraften i dessa avseenden. Det finns emellertid indikationer på att reformerna kan påverka lärares vilja att stanna kvar och återvända till yrket.

Riksrevisionens rekommendationer

Riksrevisionen lämnar i granskningsrapporten följande rekommendationer till regeringen:

1. För att motverka den uppdelning av lärarkåren som karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet bidragit till och samtidigt behålla möjligheten att premiera skickliga lärare bör regeringen överväga att reglera Lärarlönelyftet så att det omfattar alla legitimerade lärare eller motsvarande och ger en tydlig differentiering av de lönepåslag som möjliggörs av statsbidraget.
2. Regeringen bör överväga att skapa en gemensam uppsättning kriterier för att bedöma lärares kvalifikationer som omfattar både karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet. Regeringen bör överväga att reglera vilka kvalifikationer som ska uppnås för att kunna ta del av Lärarlönelyftet och vad som utöver detta krävs för att få en karriärstegstjänst. Regeringen kan även överväga att reglera hur de lönepåslag som statsbidraget för lärarlönelyft möjliggör ska kunna fördelas till förstelärare och lektorer.
3. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att ge utredningen Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner (dir. 2016:76) ett mer förutsättningslöst uppdrag att, med beaktande av Skolkommisionens förslag, undersöka om det är möjligt att göra ändringar av gällande regelverk för karriärstegsreformen och/eller Lärarlönelyftet för att reformerna ska samverka på bästa sätt.

Regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser

I skrivelsen instämmer regeringen i Riksrevisionens iakttagelser om att lärarnas löner har ökat till följd av Lärarlönelyftet men noterar, som Riksrevisionen också påtalat, att reformen inledningsvis även kan ha skapat en viss uppdelning inom lärarkåren. Regeringen gör emellertid en annan bedömning än Riksrevisionen om vilka åtgärder som bör vidtas för att öka reformernas legitimitet och skapa en tydligare styrning.

Regeringen instämmer inte i Riksrevisionens första rekommendation att regeringen bör överväga att reglera Lärarlönelyftet så att det omfattar alla legitimerade lärare och ger en tydlig differentiering av lönepåslagen. Regeringen menar att det är arbetsmarknadens parter som ansvarar för lönebildningen och att en sådan förändring skulle innebära ett alltför omfattande ingrepp i lönebildningen.

Regeringen instämmer inte heller i Riksrevisionens andra rekommendation att regeringen bör överväga att skapa en gemensam uppsättning kriterier för att bedöma lärares kvalifikationer. Lärarlönelyftet är en ny reform som endast funnits i drygt ett år och nu bör få viss tid på sig för att de önskvärda resultaten

ska uppnås. Regeringens avsikt är att göra en mer omfattande utvärdering av Lärarlönelyftets effekter när reformen har funnits i tre år.

Slutligen instämmer regeringen inte i Riksrevisionens tredje rekommendation att regeringen bör ge utredningen Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner (U2016:06) ett mer förutsättningslöst uppdrag att, med beaktande av Skolkommissionens förslag, undersöka om det är möjligt att även överväga ändringar av gällande regelverk för karriärstegsreformen och/eller Lärarlönelyftet för att reformerna ska samverka på bästa sätt. Utredarens uppdrag har utformats så omfattande som möjligt mot bakgrund av att karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet har funnits olika lång tid. Det är enligt regeringens mening inte aktuellt att ge ett ännu mer omfattande uppdrag till utredningen än vad som redan lämnats. Om det visar sig att effekterna av reformen uteblir och att det finns behov av att i framtiden se över och justera reformen behöver en sådan justering som framgått göras i nära dialog med arbetsmarknadens parter eftersom Lärarlönelyftet tagits fram i dialog med parterna och lönebildningsprocessen även fortsättningsvis ska vara en partsfråga.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser

Regeringen avvaktar nu de eventuella förslag som utredningen Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner (dir. 2016:76) lämnar i sitt slutbetänkande och fortsätter arbetet med Skolkommissionens förslag (SOU 2017:35). Regeringen kommer också att noga följa utvecklingen av Lärarlönelyftet, bl.a. genom de utvärderingar av statsbidrag till höjda lärarlöner som Statskontoret genomför och genom Skolverkets regelbundna uppföljningar av dels hur statsbidraget använts, dels hur skolhuvudmännen har följt villkor och regelverk för statsbidraget. Om det visar sig behövas ytterligare åtgärder för att reformerna ska samverka på bästa sätt kommer regeringen att överväga detta. I promemorian Statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier (U2015/05040/UH) föreslogs att regeringen låter utvärdera effekterna av Lärarlönelyftet efter tre år. Regeringen instämmer i promemorians förslag att det kan vara en lämplig tidpunkt för en sådan utvärdering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona att investeringar i höjda lärarlöner är en betydelsefull åtgärd för att öka läraryrkets attraktivitet. Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet representerar två angelägna insatser för att lärare ska vilja stanna i yrket, bl.a. genom att möjliggöra för skickliga lärare att göra karriär utan att behöva lämna undervisningen och genom att premiera skicklighet och utveckling i yrket. Reformerna ska på sikt öka kvaliteten i skolan och förbättra elevernas resultat. Det är därför angeläget att reformerna fungerar som tänkt.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning om vilka åtgärder som är lämpliga att vidta med anledning av Riksrevisionens rekommendationer, inte minst vad gäller vikten av att noga följa utvecklingen av Lärarlönelyftet. I Utredningen om en bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioners slutbetänkande Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17) föreslår utredningen bl.a. att karriärstegsreformen ska kopplas till utredningens förslag om ett professionsprogram. Med hänsyn till att utredningens förslag bl.a. handlar om att stärka karriärstegsreformens legitimitet anser utskottet att eventuella förändringar av reformen bör invänta den fortsatta beredningen av utredningens förslag. Utskottet anser därmed inte att Riksrevisionens föreslagna förändringar bör genomföras, utan instämmer i regeringens syn på rekommendationerna och finner därmed att regeringens planerade åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser är ändamålsenliga.

Utskottet föreslår mot bakgrund av det som anförts ovan att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Gemensamma kriterier för och reformer av karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om gemensamma kriterier för och reformer av karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet.

Jämför reservationen (SD).

Motionen

I motion 2017/18:3975 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvis (båda SD) framhåller motionärerna att de har föreslagit en särskild karriärstege för lärarkåren. De anser att Riksrevisionens rekommendationer är ett steg i den riktning de själva pekat ut. I yrkande 1 föreslår motionärerna att Lärarlönelyftet ska omfatta alla legitimerade lärare i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer, bl.a. för att motverka splittring inom lärarkåren. I yrkande 2 föreslås att det ska skapas en gemensam uppsättning kriterier som bedömningsgrund för Lärarlönelyftet och karriärstegsreformen, i syfte att öka acceptansen för reformen. Motionärerna föreslår därtill i yrkande 3 att utredningen Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner (U2016:06) ska få ett utvidgat uppdrag att utreda ändringar i regelverket för Lärarlönelyftet och karriärstegsreformen. Enligt motionärerna är även en ny snabbutredning en framkomlig väg.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare avstyrkt motioner från Sverigedemokraterna om en särskild karriärstege för lärarkåren och står fast vid sitt ställningstagande (senast i bet. 2017/18:UbU1). Utskottet noterar i likhet med Riksrevisionen och regeringen att Lärarlönelyftet kan ha skapat en viss uppdelning inom lärarkåren. Utskottet anser emellertid att en justering av Lärarlönelyftet med innebörden att alla lärare ska omfattas av höjda lärarlöner och vilka konkreta lönepåslag det i så fall skulle handla om, skulle innebära ett alltför omfattande ingrepp i lönebildningsmodellen från statens sida. Kriterierna för Lärarlönelyftet har tagits fram av regeringen och arbetsmarknadens parter och reglerar villkoren för statsbidraget, men lönesättningen på individnivå är huvudmännens och rektorns ansvar.

Utskottet vill vidare poängtera att Lärarlönelyftet är en ny reform som endast funnits i drygt ett år. Det bör nu få viss tid på sig för att de önskvärda resultaten ska uppnås. I promemorian Statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier (U2015/05040/UH) föreslogs att regeringen skulle låta utvärdera effekterna av Lärarlönelyftet efter tre år. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det kan vara en lämplig tidpunkt för en sådan utvärdering, och att det således vore att gå händelserna i förväg att i dagsläget genomföra förändringar av Lärarlönelyftets kriterier.

Utskottet anser inte heller att utredningen Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner (U2016:06) behöver kompletteras med ett nytt eller utvidgat uppdrag om att undersöka möjligheten till förändringar i regelverket för Lärarlönelyftet och karriärstegsreformen. I utredningens slutbetänkande Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17) föreslår utredningen att karriärstegsreformen ska kopplas till utredningens förslag om ett professionsprogram och dess kompetensnivåer, bl.a. i syfte att stärka reformens legitimitet. Sammantaget med att Lärarlönelyftet är en ny reform anser utskottet därmed att utredarens uppdrag varit tillräckligt omfattande. Om det framöver skulle visa sig att effekterna av reformen uteblir bör en framtida justering göras i nära dialog med arbetsmarknadens parter.

Utskottet föreslår mot bakgrund av det som anförts ovan att riksdagen avslår motion 2017/18:3975 (SD) yrkandena 1–3.

Reservation

Gemensamma kriterier för och reformer av karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet, punkt 2 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3975 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Vi anser att möjligheter till karriär och högre lön för lärarna är nödvändiga reformer inom skolan för att få bra lärare att stanna kvar i yrket men framför allt för att locka duktig arbetskraft till läraryrket. I andra nordiska länder söker de elever som har högst betyg sig till läraryrket, medan det i vårt land snarare är tvärtom. Detta är en i längden ohållbar situation om vi vill förbättra våra resultat i alla de internationella kunskapsmätningar vi under den senaste tiden presterat allt sämre i. Att genomföra reformer för att öka läraryrkets attraktivitet var och är nödvändigt.

Vi har som bekant ett eget förslag till karriärstege för lärarkåren, men Riksrevisionens rekommendationer är enligt vårt förmenande ett steg i den riktning vi själva pekat ut. Därför vill vi att regeringen genomför reformer av Lärarlönelyftet i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer, vilket innebär att samtliga legitimerade lärare ska omfattas av Lärarlönelyftet för att bl.a. motverka splittring inom lärarkåren. Självklart ska alla lönepåslag vara differentierade.

Vi vill också att regeringen skapar en gemensam uppsättning kriterier för att bedöma lärarnas prestationer och kvalifikationer när det gäller såväl karriärstegsreformen som Lärarlönelyftet för att öka acceptansen för reformen.

För att skapa hållbara regler där konsekvenserna av regelverket analyseras vill vi att regeringen låter utredningen Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner (dir. 2016:76) utreda hur regelverket och reformerna i stort ska utformas. Väljer regeringen att tillsätta en ny snabbutredning anser vi det också vara en framkomlig väg.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförs ovan.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2017/18:84 Riksrevisionens rapport om karriärstegsreformen och lärarlönelyftet.

Följdmotionen

2017/18:3975 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Lärarlönelyftet bör omfatta alla legitimerade lärare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa en uppsättning gemensamma kriterier som bedömningsgrund för karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom utredningen Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner utreda ändringar i regelverket för Lärarlönelyftet och karriärstegsreformen och tillkännager detta för regeringen.